

Het slavernijverleden van historische voorlopers van ABN AMRO

Een onderzoek naar Hope & Co
en R. Mees & Zoonen

Gerhard de Kok en Pepijn Brandon
Met medewerking van: Patrick van der Geest, Gabriëlle La Croix,
Henk Looijesteijn, Brecht Nijman en Daniël Tuik.

Onderzoek uitgevoerd door het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG)

Het slavernijverleden en historische voorlopers van ABN AMRO

**Een onderzoek naar Hope & Co en
R. Mees & Zoonen**

Gerhard de Kok en Pepijn Brandon

Met medewerking van: Patrick van der Geest, Gabriëlle LaCroix,
Henk Looijesteijn, Brecht Nijman en Daniël Tuik.

*Onderzoek uitgevoerd door het Internationaal Instituut voor Sociale
Geschiedenis (IISG) in opdracht van ABN AMRO Bank NV.*

Auteurs van het rapport

Prof. Dr. Pepijn Brandon (onderzoeksleider)
Dr. Gerhard de Kok
Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
Cruquiusweg 31
1019 AT AMSTERDAM

Onderzoeksteam

Gabrielle LaCroix, Dr. Henk Looijesteijn, Brecht Nijman,
Daniël Tuik en Patrick van der Geest

Student-stagiairs

Voke Akati-Udi, Britt van Lochem, Matthias Lukkes,
Elizabeth Tjalma en Pelle Yntema

Wetenschappelijke adviesraad

Prof. Dr. Cátia Antunes, Dr. Karwan Fatah-Black, Prof. Dr. Karin Hofmeester, Prof. Dr. Joost Jonker,
Nancy Jouwe Ma, drs. Marcel van Kantén, Prof. Em. Dr. Jan Lucassen, Prof. Dr. Leo Lucassen,
Prof. Dr. Wayne Modest, Dr. Matthias van Rossum

De auteursrechten berusten bij de schrijvers van dit rapport.

Samenvatting en conclusies

Veel instellingen en grote bedrijven in Nederland en daarbuiten onderzoeken hoe slavernij een rol speelde in hun eigen voorgeschiedenis. Dit vormt de context voor de opdracht die ABN AMRO in december 2020 gaf aan het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) voor een onderzoek naar de slavernijconnecties van historische voorlopers. Het onderzoek spitste zich toe op Hope & Co en R. Mees & Zoonen. Deze twee firma's met wortels in de achttiende eeuw maken sinds 2010 via een lange geschiedenis van fusies en overnames deel uit van het huidige ABN AMRO. Voor beide firma's was reeds bekend dat er sprake was van historische connecties met de slavernij, maar deze connecties waren nog nooit in de volle breedte onderzocht. De aanwezigheid van grote hoeveelheden archiefmateriaal voor de relevante periode maakte diepteonderzoek naar het slavernijverleden van beide firma's mogelijk. Indirect werpt het onderzoek daarmee ook licht op de slavernijconnecties van andere historische voorlopers van ABN AMRO, die wel al eerder onderzocht zijn. Dit rapport vat de resultaten van het nieuwe, grootschalige onderzoek samen.

De aard van de betrokkenheid bij slavenhandel, slavernij, en de handel in door slaafgemaakten geproduceerde goederen was heel anders voor Hope & Co dan voor R. Mees & Zoonen. Voor allebei de bedrijven vormden slavernijgerelateerde activiteiten echter een opvallend groot aandeel van de achttiende-eeuwse bedrijfsvoering. Van Hope & Co, het grootste handels- en financiershuis van Nederland aan het eind van de achttiende eeuw, kan zelfs gezegd worden dat zij fungeerde als spil in het internationale slavernijstelsel. De omvang van de slavernijgerelateerde activiteiten nam voor beide firma's af in de loop van de negentiende eeuw. Zowel Hope & Co als R. Mees & Zoonen bleven echter tot de afschaffing actief in de slavernij-economie. Zo verzorgde Hope & Co de verstrekking van het werkkapitaal van de Citizens Bank of Louisiana. Deze bank was opgezet om de expansie van de plantagesector in het Zuiden van de Verenigde Staten te faciliteren. Naast slavernij, waren Hope & Co en R. Mees & Zoonen ook betrokken bij andere vormen van (koloniale) gedwongen arbeid.

Slavernij is een extreme vorm van gedwongen arbeid. Mensen die in een koloniale context in slavernij werden gebracht ervoeren dwang niet alleen tijdens het werk op de plantages en in huishoudens. De plantagehouders claimden het eigendom over de slaafgemaakte mens zelf, die zij behandelden als verhandelbaar goed of als vee. Daarom wordt deze slavernij ook wel aangeduid met de term "chattel slavery". Ontmenselijking ging hand in hand met de ontwikkeling van raciale vooroordelen. In 2006 deed het Amerikaanse History Associates Incorporated (HAI) onderzoek naar de

slavernijconnecties van toenmalige voorlopers van ABN AMRO. Hope & Co en R. Mees & Zoonen vielen daar toen niet onder. Het HAI-onderzoek constateerde betrokkenheid bij de slavernij van onder andere de Rotterdamse bankiersfirma Chabot (verzekeraar van slavenhandel), de Amsterdamse firma Ketwich & Voombergh (beheerder van plantageleningen), en op kleine schaal ook van ABN AMRO's bekendste negentiende-eeuwse voorloper, de Nederlandsche Handel-Maatschappij (handel in Caribische plantagegoederen). De HAI-onderzoekers keken daarbij specifiek naar Afrikaanse slavernij in de Amerika's, bestudeerden de connecties vanuit het boekhoudkundige perspectief van de onderzochte bedrijven, en plaatsten de gevonden connecties niet in bredere context. Een dergelijke puur inventariserende benadering past niet bij de huidige stand van kennis over het slavernijverleden. Het nieuwe onderzoek naar de slavernijconnecties van Hope & Co en R. Mees & Zoonen richtte zich op alle mogelijke connecties met koloniale productieslavernij in het Atlantisch gebied en Azië. Het plaatste deze binnen het geheel van de bedrijfsvoering van Hope & Co en R. Mees & Zoonen en bekeek de relatie tot de bredere economische en politieke context ten aanzien van slavernij en andere vormen van koloniale gedwongen arbeid. Ten slotte besteedde het onderzoek expliciet aandacht aan de effecten van bedrijfsmatige keuzes in Amsterdam en Rotterdam voor de dagelijkse levens van de slaafgemaakten op de slavenschepen en plantages, en betrok daarin ook de momenten waarop slaafgemaakten in verzet kwamen. Door deze diepgravende aanpak biedt dit onderzoek niet alleen kennis over de slavernijconnecties van Hope & Co en R. Mees & Zoonen, maar geeft het rapport ook een beter beeld van de betrokkenheid bij de slavernij van de Nederlandse financiële sector in de achttiende en negentiende eeuw. De uitkomsten van het onderzoek helpen daarmee ook om de eerder in het HAI-rapport geconstateerde slavernijconnecties van andere ABN AMRO-voorlopers beter te duiden.

Het onderzoek

De in dit rapport gepresenteerde resultaten zijn de uitkomst van een omvangrijk, onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek dat ruim een jaar in beslag heeft genomen. In wisselende samenstelling namen in totaal zeven onderzoekers en vijf stagiairs aan dit onderzoek deel. Dr. Pepijn Brandon was projectleider, Dr. Gerhard de Kok had de dagelijkse leiding binnen het onderzoeksteam. Het onderzoek is gebaseerd op bestudering van vele duizenden pagina's origineel archiefmateriaal. De meeste aandacht ging daarbij naar Hope & Co, de grootste van de twee onderzochte firma's met veruit de omvangrijkste bewaard gebleven archieven. Deze en een groot aantal aanvullende archieven zijn gebruikt voor kwalitatief onderzoek naar de bedrijfsvoering van de twee firma's, de correspondentie van beide bedrijven en individuele firmanten,

hun sociaal-politieke netwerken en de dagelijkse realiteit voor de slaafgemaakten op plantages waarmee zij financieel verbonden waren. Daarnaast bevat het onderzoek een omvangrijke boekhoudkundige reconstructie van het gewicht van slavernijgerelateerde activiteiten in de bedrijfsvoering van Hope & Co in het jaar 1770, aangevuld met een schatting op basis van een gedeeltelijke reconstructie van de boekhouding van 1790. Voor 1770 bekeken de onderzoekers hiervoor nauwkeurig 3400 verschillende boekingen, voor 1790 ruim 700. Een zo gedetailleerde en omvangrijke reconstructie van de boekhouding van een grote bij slavernij betrokken Nederlandse firma is nog niet eerder uitgevoerd.

Hope & Co en R. Mees & Zoonen waren in de slavernijperiode bedrijven van een zeer verschillende aard en omvang. Het in 1762 opgerichte Hope & Co vond zijn oorsprong in de handelsactiviteiten van de Schots-Nederlandse familie Hope. Al vanaf het begin van de achttiende eeuw omvatten deze handelsactiviteiten ook de handel in door slaafgemaakten geproduceerde goederen uit het Caribisch gebied. In de jaren 1750 en 1760 nam deze handel voor de gebroeders Thomas en Adrian Hope een grote vlucht, en begonnen zij ook leningen te verstrekken aan plantagehouders. De door hen opgerichte firma groeide uit tot een kernspeler in het internationale financiële bestel. De jaarlijkse opbrengst bedroeg in 1790 net iets minder dan een miljoen gulden, een voor die tijd ongekend hoog bedrag. In de negentiende eeuw nam de omvang en wereldwijde invloed van de firma af, maar ze bleef het grootste internationaal opererende financiële bedrijf op de Amsterdamse markt. R. Mees & Zoonen was een veel kleinere firma. Ze fungeerde in de achttiende eeuw als kassier en makelaar voor Rotterdamse handelaren, financiers en verzekeraars. In die hoedanigheid waren de activiteiten van R. Mees & Zoonen volledig verknoopt met de lokale Rotterdamse economie, inclusief de koloniale en slavernijgerelateerde handel die daar plaatsvonden. De betrokkenheid van Hope & Co bij de internationale slavernij-economie plaatst het bedrijf wat betreft de omvang en het grensoverschrijdende karakter aan de top van het bouwwerk van de Caribische slavernij. Die van R. Mees & Zoonen illustreert juist hoe connecties met slavenhandel en slavernij dwars door het Nederlandse economische leven van deze periode heen liepen.

Belangrijkste bevindingen

De verschillende aard van de twee onderzochte bedrijven maakte het logisch om de bevindingen van het onderzoek voor ieder afzonderlijk te presenteren. Hoofdstukken 1-4 behandelen de slavernijconnecties van Hope & Co, hoofdstuk 5 die van R. Mees & Zoonen. Hier volgen de belangrijkste conclusies per firma.

Slavernijconnecties Hope & Co

Slavernij speelde al een rol in de vroege voorgeschiedenis van Hope & Co.

De Amsterdamse broers Thomas en Adrian Hope waren lang voor de oprichting van de firma Hope & Co in 1762 actief in de handel in Caribische plantageproducten. Ze deden dit onder andere in samenwerking met onderaannemers van het Spaanse monopoliecontract in de slavenhandel, het *Asiento de Negros*. Vanaf de jaren 1760 combineerde Hope & Co grootschalige Caribische handel met het verstrekken van plantageleningen. Hope & Co profiteerde zo van de sterke expansie van de Caribische slavernij, die van grote invloed was op de Amsterdamse economie in de tweede helft van de achttiende eeuw.

Hope & Co was niet alleen economisch, maar ook politiek en bestuurlijk verbonden met de slavernij.

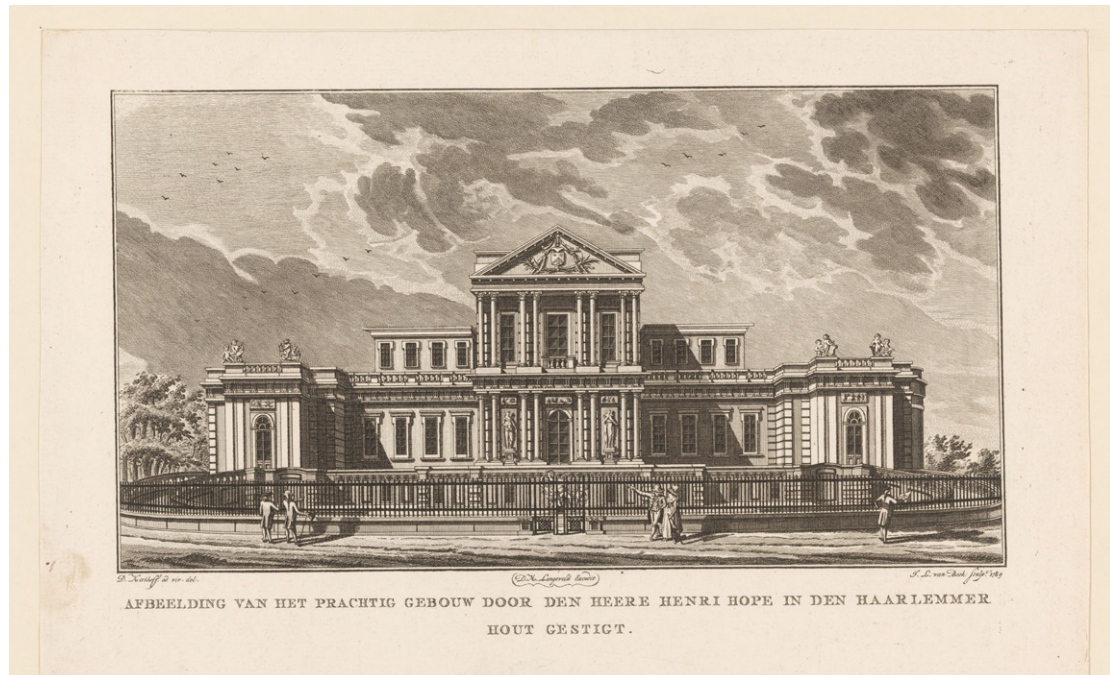
In 1750 benoemde stadhouder Willem IV Thomas Hope tot zijn representant in de vergadering van bewindhebbers van de West-Indische Compagnie (WIC). In die hoedanigheid voerde hij onder andere onderhandelingen met Zeeuwse slavenhandelaren over belastingverlaging, en pleitte hij voor diplomatieke druk op Spanje om slaafgemaakten die van St. Eustatius naar Porto Rico wisten te ontsnappen terug te brengen naar de Nederlandse kolonie. In 1755 werd Thomas Hope tevens bewindhebber bij de Verenigde Oost-Indische Compagnie en in 1766 ook daar vertegenwoordiger van de stadhouder. Het is onvermijdelijk dat hij in die functie heeft meegepraat over ontwikkelingen rond de slavernij in Azië.

Ongeveer een kwart tot een derde deel van de totale opbrengsten van Hope & Co in het representatieve jaar 1770 kwam voort uit slavernij.

Dit blijkt uit de gedetailleerde reconstructie van de boekhouding van Hope & Co voor het jaar 1770, en vergelijking van de resultaten uit 1770 met een ruime dwarsdoorsnede van de opbrengsten in het jaar 1790. Onder slavernijgerelateerde activiteiten vallen in deze reconstructie alle eigen leningen aan plantages en handel in door slaafgemaakten geproduceerde goederen, plus transacties met derden die bedoeld waren voor de financiering van plantages en de handel in door slaafgemaakten geproduceerde goederen. Activiteiten die indirecter samenhangen met slavernij, zoals de speculatie in aandelen van de Britse East India Company of staatsleningen die te maken hadden met de expansie of instandhouding van slavernij, zijn in deze berekeningen buiten beschouwing gelaten. Voor de achttiende-eeuwse slavernijactiviteiten van Hope & Co waren 1770 en 1790 geen uitzonderlijke jaren.

Hope & Co was financieel betrokken bij ten minste 73 Caribische plantages, verspreid over de Nederlandse, Britse en Deense koloniën.

Hope & Co verstreekte zelf leningen of beheerde bestaande leningen voor 50 plantages.

J.L. van Beek, Gezicht op Paviljoen Welgelegen, gebouwd door Henry Hope, 1789.
Collectie Rijksmuseum Amsterdam

Van 23 andere plantages had Hope & Co obligaties in handen of verstreekte de firma kapitaal voor de aanschaf ervan zonder deze in onderpand te nemen. Voor de plantages waarvoor Hope & Co zelf leningen verzorgde, dienden de plantages inclusief de vaak met naam en toenaam genoemde slaafgemaakten wel als onderpand. Het aantal slaafgemaakten dat gelijktijdig diende als onderpand voor door Hope & Co gefaciliteerde leningen bereikte in de jaren 1770-1780 naar schatting rond de 4500 personen. Hope & Co verkreeg het rechtstreekse eigendom over minstens twee van de door haar beleende plantages en de daarop wonende slaafgemaakten.

Hope & Co vervulde een spilfunctie in de internationale slavernijeconomie. De firma verbond de Amsterdamse kapitaalmarkt met plantages in Nederlandse, Britse en Deense koloniën. Ze bouwde een groot netwerk op van planters, investeerders en (koloniale) ambtenaren, en zette dit netwerk in om invloed uit te oefenen op alle onderdelen van de productie- en handelsketen van de plantage-economie. De omvang en aard van de betrokkenheid bij slavernij van Hope & Co was vergelijkbaar met die van verschillende andere grote Amsterdamse handels- en financiershuizen. Bijzonder was dat Hope & Co hoge opbrengsten bleef halen uit de slavernij, dwars door een aantal grote crises aan het eind van de achttiende eeuw heen. Daarmee was ze een constante factor in de slavernijeconomie. Bij het maken van wetgeving over buitenlandse investeringen in de eigen slavernijkoloniën besprak het Britse Parlement in 1772 expliciet het voorbeeld van Hope & Co.

Hope & Co leende niet alleen geld aan plantagehouders, maar bemoeide zich ook actief met de bedrijfsvoering.

Net als andere achttiende-eeuwse investeerders verzamelde Hope & Co actief informatie over de bedrijfsvoering op de plantages, en greep in waar zij haar belangen in het geding achtte. Dergelijke ingrepen konden grote gevolgen hebben voor de dagelijkse levens van de slaafgemaakten. De correspondentie toont verschillende concrete voorbeelden van dergelijk ingrijpen. Zo oefende de firma bijvoorbeeld druk uit op plantage-eigenaren om slaafgemaakte personen te kopen of verkopen, of te verplaatsen van de ene plantage naar de andere.

Op plantages waarbij Hope & Co betrokken was, was sprake van verzet door de slaafgemaakten.

De archieven van Hope & Co behandelen het leven op de plantages vrijwel uitsluitend vanuit bedrijfsmatig oogpunt. Toch tonen zelfs deze zeer beperkte bronnen vaak een inkijkje in de gruwelijke omstandigheden op de plantages. Daartegenover staan ook voorbeelden van verzet. Slaafgemaakten protesteerden bijvoorbeeld tegen verplaatsing van de ene plantage naar de andere, vluchtten weg van de plantages, en klaagden op één aan Hope gelinkte plantage in Suriname zelfs met succes de plantage-eigenaar aan wegens ernstige mishandeling.

Hope & Co was op indirectere wijze ook betrokken bij slavernij in Azië

Het onderzoek leverde geen voorbeelden op waarbij Hope & Co direct participeerde in slavenhandel of investeerde in productie door slaafgemaakten in Azië. Wel vond een deel van de handel in producten afkomstig uit Azië haar oorsprong in slavernij. Het gaat bijvoorbeeld om de handel in door slaafgemaakten geproduceerde nootmuskaat en foelie van de Banda-eilanden. Van veel andere Aziatische producten waarin Hope & Co handelde is het mogelijk dat slaafgemaakten betrokken waren bij de productie, maar valt dit niet met zekerheid vast te stellen omdat bij de productie van deze goederen soms wel slavernij werd gebruikt, en soms niet.

In de negentiende eeuw namen de belangen van Hope & Co en de firmanten in de Caribische slavernij af, maar verdwenen niet volledig.

Na de Franse periode ging Hope & Co zich steeds meer gedragen als puur financiële firma, met een sterke concentratie op internationale staatsleningen. De firma wikkelde de bestaande Caribische leningen af, maar ging geen nieuwe aan. De afname volgde bredere trends in de betrokkenheid van de Nederlandse financiële sector bij de Caribische slavernij-economie. Toch waren er ook later in de negentiende eeuw nog enkele connecties. Hope & Co-firmant Samuel Pierre Labouchère was directielid van de sociëteit van eigenaren van de Surinaamse plantages Anna Catharina en Jagtlust.

Deze plantages waren in het bezit van de qua oorsprong met Hope & Co verbonden firma Insinger & Co.

Hope & Co was na 1830 sterk betrokken bij slavernij in het Zuiden van de Verenigde Staten.

Hope & Co kocht tussen 1836 en 1842 voor \$ 7 miljoen (f 17,5 miljoen) aan obligaties van de Citizens Bank of Louisiana, die de Amsterdamse firma vervolgens doorverkocht aan geïnteresseerde beleggers. Hiermee leverde Hope & Co het werkkapitaal voor de Citizens Bank, die was opgericht om de expansie van de plantagesector in het Zuiden van de Verenigde Staten te faciliteren. Hope & Co deed zaken met bekende planters en pro-slavernij politici uit de zuidelijke staten. Ook verstreekte Hope & Co nog in 1840 een lening op onderpand van een plantage en slaafgemaakten in Alabama.

Hope & Co-firmanten lieten zich negatief uit over het streven naar afschaffing van de slavernij.

De beroemdste Hope-firmant, Henry Hope, noemde de Britse beweging voor afschaffing van de slavernij in een van zijn brieven aan het eind van de achttiende eeuw een vorm van “vrome oplichterij”. Samuel Pierre Labouchère ondertekende in 1857 op persoonlijke titel een petitie waarin belanghebbenden bij de slavernij in Suriname pleitten voor hoge vergoedingen voor de plantage-eigenaren bij de Emancipatie. In de zakelijke correspondentie van Hope & Co met planters uit het Amerikaanse Zuiden werd geregeld in negatieve en sterk geracialiseerde termen gesproken over de zwarte Amerikanen. Nog na de Amerikaanse afschaffing van de slavernij verspreidde Hope & Co in Nederland een circulaire waarin de Citizens Bank of Louisiana de afschaffing van de slavernij als financiële ramp presenteerde.

Slavernijconnecties R. Mees & Zoonen

De conclusies over de slavernijgerelateerde activiteiten van R. Mees & Zoonen zijn beperkter dan die voor Hope & Co. Dit heeft zowel te maken met de omvang van het bedrijf en de indirectere aard van de betrokkenheid bij de slavernij-economie, als met de beperktere omvang van het bewaard gebleven archief. Toch toont ook het hoofdstuk over Mees & Zoonen aanzienlijke slavernijconnecties.

R. Mees & Zoonen was als verzekeringsmakelaar actief in het verzekeren van slavenhandel en de handel in door slaafgemaakten geproduceerde goederen.

R. Mees & Zoonen regelde in de tweede helft van de achttiende eeuw minstens zestien maal een verzekering van slaafgemaakten aan boord van een slavenschip. In

uitgebreide polissen werd toegelicht onder welke condities de verzekeraars zouden uitbetalen. Daarbij behandelden deze polissen de slaafgemaakten als goederen die schade konden oplopen, niet als mensen. De firma bemiddelde ook bij verzekeringen van casco's van slavenschepen en ladingen slavernijgerelateerde producten. Rond 1770 was waarschijnlijk ruim de helft van de door R. Mees & Zoonen gefaciliteerde zeeverzekeringen slavernijgerelateerd. In de daaropvolgende decennia steeg de slavernijgerelateerde verzekerde waarde in absolute zin, maar nam het relatieve belang ervan af.

Firmanten van R. Mees & Zoonen belegden in plantages.

Enkele firmanten staken privé een deel van hun vergaarde kapitaal in Rotterdamse negotiatiefondsen ten behoeve van Surinaamse plantages. Het ging daarbij om persoonlijke investeringen van tussen de f 5.000 en f 10.000.

In de negentiende eeuw was R. Mees & Zoonen naast slavernij betrokken bij andere vormen van koloniale gedwongen arbeid.

R. Mees & Zoonen bemiddelde ook in de negentiende eeuw bij het afsluiten van verzekeringen op door slaafgemaakten geproduceerde ladingen. De omvang van deze betrokkenheid was kleiner dan in de achttiende eeuw. Daartegenover namen dienstverlenende activiteiten die samenhangen met andere takken van de koloniale handel sterk toe. R. Mees & Zoonen was zeer actief in de dienstverlening voor de handel in producten uit Nederlands-Indië, die via het op dwangarbeid gebaseerde Cultuurstelsel door de NHM naar Nederland werden vervoerd. Daarnaast investeerde de firma de West-Afrikaanse activiteiten van de Afrikaansche Handels-Vereeniging (AHV). Deze firma kwam al in de negentiende eeuw in opspraak vanwege praktijken aan de monding van de Congo-rivier die erg op slavernij leken.

Betekenisvol verleden

Bedrijven schetsen hun eigen voorgeschiedenis doorgaans in positieve termen. De lange geschiedenis van Hope & Co en R. Mees & Zoonen fungeerde in gedenkboeken en officiële bedrijfsgeschiedenissen vooral om te laten zien dat hun moderne opvolgers konden voortbouwen op eeuwenoude zakelijke connecties en expertise. Dit onderzoek toont aan dat de opkomst van Hope & Co en R. Mees & Zoonen in de achttiende eeuw onlosmakelijk verbonden was met slavernij. Ongeveer een kwart tot een derde van de jaarlijkse opbrengsten van Hope & Co in de laatste decennia van de achttiende eeuw had een duidelijke slavernijherkomst. Ruim de helft van de zeeverzekeringen waarbij R. Mees & Zoonen in Rotterdam bemiddelde was slavernijgerelateerd. Voor elk van de bedrijven geldt dat de betrokkenheid aanzienlijk verder ging dan het hebben van obligaties in plantages als onderdeel van de portfolio. Hope & Co beheerde of verstrekte leningen aan minstens vijftig plantages waarbij slaafgemaakten dienden als

het onderpand. R. Mees & Zoonen sloot polissen af op de levens van slaafgemaakten op zeker zestien slavenreizen tussen West-Afrika en het Caribisch gebied. Beide bedrijven bleven in de negentiende eeuw actief in de slavernijeconomie, ondanks het feit dat slavernij in deze periode ook in Europa op grote publieke weerstand stuitte. Hope & Co breidde haar slavernijconnecties in geografisch opzicht zelfs uit door nieuwe investeringen in het Zuiden van de Verenigde Staten. R. Mees & Zoonen raakte in Azië en West-Afrika sterk betrokken bij andere stromen van koloniale gedwongen arbeid.

Door de omvangrijke connecties met slavernij van Hope & Co en R. Mees & Zoonen bloot te leggen, voegt dit onderzoek belangrijke kennis toe aan het bestaande beeld van de historische voorlopers van het hedendaagse ABN AMRO. Ook wetenschappelijk gezien zijn de resultaten vernieuwend. Recent onderzoek naar slavernijconnecties van de directieleden van De Nederlandsche Bank bevestigde opnieuw de nauwe connecties tussen de Nederlandse financiële sector en de Atlantische plantage-economie. Gezien de aard van DNB als dienstverlenende instelling, en gezien de oprichting in 1814, het jaar van de afschaffing van de slavenhandel, ging het in dit onderzoek echter voornamelijk om indirecte connecties en om erfenissen van slavernijbetrokkenheid die terugging tot ver voor de oprichting. De slavernijconnecties van Hope & Co en R. Mees & Zoonen zijn van een heel andere aard en omvang. Beide bedrijven hebben hun wortels in de achttiende eeuw, toen het economische gewicht van de plantageslavernij voor de Europese economie op zijn grootst was. Hope & Co was in deze periode een van de belangrijkste spelers in de internationale financiële wereld. Die rol is in het verleden vrijwel uitsluitend verklaard uit de activiteiten van de firma in internationale staatsleningen. Dit onderzoek laat zien hoe belangrijk slavernijgerelateerde leningen en handelsactiviteiten waren in de bedrijfsvoering van deze achttiende-eeuwse internationale financiële gigant. Het laat ook zien dat de betrokkenheid van grote bedrijven als Hope & Co veel dieper ging dan het beheren van een financiële portfolio. Hope & Co bemoeide zich actief met de bedrijfsvoering op de plantages en de organisatie van de op slavernij gebaseerde productie- en handelsketens. Voor R. Mees & Zoonen laat het onderzoek juist de alledaagsheid zien waarmee ook een primair dienstverlenende firma op de Rotterdamse markt met slavenhandel en slavernij te maken had. Het onderzoek bekeek de slavernijconnecties niet alleen vanuit het perspectief van de onderneming maar ook vanuit de effecten van bedrijfsmatige beslissingen op het dagelijks leven van de slaafgemaakten, en hun verzet tegen de onmenselijke omstandigheden op de plantages. De bevindingen doorbreken het idee dat de realiteit van de slavernij ver buiten het blikveld lag van de achttiende-eeuwse investeerders en handelaren.

Het doel van dit onderzoek was kennisvergaring. De besluitvorming wat met die kennis te doen in het hier en nu ligt bij de opdrachtgevers en lezers van dit rapport. Kennis staat daarbij in dienst van het streven om recht te doen aan het verleden, zowel door dit verleden accuraat weer te geven, als door de gevolgen van dit verleden in het heden onder ogen te zien en te adresseren. De onderzoekers hopen dat het rapport daartoe bijdraagt.

<p>van Abary tot Maicouny</p> <p>1 Comp. Land 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p> <p>aan de Oostwal van Maicouny</p> <p>1 Oost van Hellegaten 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p> <p>aan de Westwal van Maicouny</p> <p>1 Oost van Hellegaten 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p> <p>van Maicouny tot Mahaika</p> <p>1 Oost van Hellegaten 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p>	<p>1 Oost van Hellegaten 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p> <p>aan de Oostwal van Mahaika</p> <p>1 Oost van Hellegaten 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p> <p>van Mahaika tot Demerary</p> <p>1 Oost van Hellegaten 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p>	<p>1 Oost van Hellegaten 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p> <p>Oostwal van Demerary</p> <p>1 Oost van Hellegaten 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p> <p>in t Canaal Na Noord</p> <p>1 Oost van Hellegaten 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p> <p>Zuid zyde</p> <p>1 Oost van Hellegaten 2 Oost van Hellegaten 3 Oost van Hellegaten 4 Oost van Hellegaten 5 Oost van Hellegaten 6 Oost van Hellegaten 7 Oost van Hellegaten 8 Oost van Hellegaten 9 Oost van Hellegaten 10 Oost van Hellegaten</p>
--	---	---

